

Amerikan Çokkültürlülüğü Kapsamında Ralph Ellison'ın Görülmeyen Adam'ı

Ralph Ellison's Invisible Man in The Context of American Multiculturalism

Sevcan Kale Demirel

English Language and Literature M.Sc. Student, Van Yüzüncü Yıl University, Institute of Social Sciences, Van, Türkiye
İngiliz Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van, Türkiye
Orcid: 0000-0001-9678-1160 svcnkl@hotmail.com

Bülent Cercis Tanrıtanır

Prof. Dr., Van Yüzüncü Yıl University, Faculty of Letters, Department of English Language and Literature, Van, Türkiye
Prof. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, Van, Türkiye
0000-0002-3276-7922 bctanritanir@gmail.com

Article Information/Makale Bilgisi

Cite as/Atıf: Demirel, S.K. and Tanrıtanır, B.C. (2025). *Ralph Ellison's Invisible Man in The Context of American Multiculturalism*. *Van Yüzüncü Yıl University the Journal of Social Sciences Institute*, 68, 75-88.

Demirel, S.K. and Tanrıtanır, B.C. (2025). Amerikan Çokkültürlülüğü Kapsamında Ralph Ellison'ın Görülmeyen Adam'ı. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 68, 75-88.

Article Types / Makale Türü: Research Article/Araştırma Makalesi

Received/Geliş Tarihi: 29 December, 2024 / 29 Aralık 2024

Accepted/Kabul Tarihi: 17 April, 2025 / 17 Nisan 2025

Published/Yayın Tarihi: 27 June, 2025 / 27 Haziran, 2025

Pub Date Season/Yayın Sezonu: June 2025 / Haziran 2025

Issue/Sayı: 68

Pages/Sayfa: 14

Plagiarism/İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software./ Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Published by/Yayıncı: Van Yüzüncü Yıl University of Social Sciences Institute/Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ethical Statement/Etik Beyan: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited/ Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur (Sevcan KALE DEMİREL, Bülent Cercis TANRITANIR).

Conflict of Interest/Çıkar Beyanı

There are no conflicts of interest./Bu çalışma kapsamında herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile çıkar çatışması yoktur.

Declaration of Authors' Contribution/Yazarların Katkı Oran Beyanı

This article has two authors and the contribution rate of the authors is equal/Bu makale iki yazarlıdır ve yazarların katkı oranı eşittir.

Copyright & License/Telif Hakkı ve Lisans: Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0./Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Öz

Çokkültürlülük, farklı etnik, kültürel ve toplumsal grupların bir arada var olduğu ve birbirlerinin kimliklerini tanıyarak birlikte uyum içerisinde yaşadığı bir toplumsal yapı olarak tanımlanabilir. Bu kavram, özellikle etnik ve kültürel çeşitliliğin yoğun olduğu ülkelerde sosyal, politik ve edebi tartışmaların merkezinde yer almıştır. Amerikan çokkültürlülüğü ise, göçmenlerin ve yerli halkların oluşturduğu etnik mozaik içinde, farklı kimliklerin kabul edilmesi, kültürel etkileşimler ve ırksal dinamikler çerçevesinde ele alınır. Ancak bu çokkültürlü yapı, tarih boyunca çeşitli ihmaller ve ayrımcılıklara sahne olmuştur. Yerli halkların soykırımı uğraması, köleleştirilen siyahların yüzyıllarca süren hak mücadeleleri, Katolik oldukları veya Doğu Avrupa kökenli oldukları için ayrımcılığa maruz kalan İrlandalılar, Almanlar, İskoçlar ve Ruslar gibi beyaz etnik grupların yaşadığı zorluklar ve son yüzyılda Amerika'ya göç eden Hispaniklerin karşılaştığı problemler, bu tarihsel sürecin örnekleridir. Günümüzde çokkültürlülük, küresel ve yerel sorunlara yanıt arayan bir yaklaşım olarak, etnik merkezlikten kaynaklanan problemlere çözüm üretmeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda, Ralph Ellison'ın *Görülmeyen Adam* (1952) adlı romanı, Amerika'daki siyah bireylerin toplum içindeki görünmezliği ve kimlik mücadelesini ele alarak çokkültürlülük tartışmalarına katkıda bulunur. Roman, ırkçılığın birey üzerindeki psikolojik ve toplumsal etkilerini merkeze alarak, Amerika'daki kültürel çeşitliliğin yüzeyde kabul edilmesine rağmen siyah bireylerin maruz kaldığı dışlanmayı gözler önüne serer. Ana karakterin kimlik arayışı, Amerikan çokkültürlülüğünün sınırlarını ve çelişkilerini açığa çıkarırken, bireyin toplum tarafından nasıl şekillendirildiğini gösterir. *Görülmeyen Adam*, günümüz dünyasının nasıl bu hale geldiğini sorgulayan herkes için önemli bir eser olmasının yanı sıra, Amerika'nın çokkültürlü yapısındaki çatışmaları ve dönüşümleri anlamak açısından da kritik bir metin olarak değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler

Amerikan çokkültürlülüğü, çokkültürlülük, *Görülmeyen Adam*, Ralph Ellison.

Abstract

Multiculturalism can be defined as a social structure in which different ethnic, cultural, and social groups coexist and live together in harmony by recognising each other's identities. This phenomenon has been central to social, political, and literary debates, especially in countries with high ethnic and cultural diversity. American multiculturalism, on the other hand, is considered within the framework of the acceptance of different identities, cultural interactions, and racial dynamics within the ethnic mosaic formed by immigrants and indigenous peoples. However, this multicultural structure has been the scene of various neglect and discrimination throughout history. The genocide of indigenous peoples, the centuries-long struggle for the rights of enslaved blacks, the difficulties faced by white ethnic groups such as the Irish, Germans, Scots and Russians who were discriminated against because they were Catholic or of Eastern European origin, and the problems faced by Hispanics who immigrated to America in the last century are examples of this historical process. Today, multiculturalism, as an approach seeking answers to global and local problems, aims to produce solutions to the difficulties arising from ethnocentrism. In this context, Ralph Ellison's *Invisible Man* (1952) adds to the discussions on multiculturalism by exploring the invisibility and identity struggle faced by black individuals in America. By centering on the psychological and social effects of racism on the individual the novel reveals the exclusion of black individuals, despite the superficial acceptance of cultural diversity in America. The main character's search for identity reveals the limits and contradictions of American multiculturalism and shows how the individual is shaped by society. *Invisible Man* is an essential work for anyone questioning how today's world became what it is, and it serves as a crucial text for understanding the conflicts and transformations within America's multicultural framework.

Keywords

American multiculturalism, *Invisible Man*, multiculturalism, Ralph Ellison.

Giriş

Ünlü Afro-Amerikan romancı Ralph Ellison tarafından yazılan *Görülme-yen Adam* eserinde, Amerika Birleşik Devletleri'nin özellikle güney kısmındaki siyahilerin yaşamını, yeni bir siyahi kahraman tablosuyla yansıtmaya çalışır. Ralph Ellison, 1952'de *Görülme-yen Adam*'ın yayımlanmasıyla Siyah Amerikan romanına, daha önce hiç ulaşılmamış bir statü ve onur kazandırmıştır. İlk kez, yaratıcı canlılığa ve özgürlüğe sahip siyahi bir yazar, bir azınlık kültürünün öz bilincini aşarak, sınır bölgesinde bir varoluşta gizli olan daha büyük farkındalık ve tatmin fırsatlarını ortaya çıkarabilmiştir. Ellison, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Siyah kültürünün ve geleneğinin zenginliğini ve güzelliğini ikna edici bir şekilde tasvir etmiştir. Romanın isimsiz kahramanı, ırksal eşitsizliğin mirası ve kültürel asimilasyonun zorluklarıyla boğuşan bir ulusun sosyal ve politik ortamında gezinerek, kendini keşfetmektedir (Ping, 1993, s. 82-83). Amerikan çokkültürlülüğü kavramı, *Görülme-yen Adam* eserindeki yansımalarına geçmeden evvel, genel çerçeveleri ile değerlendirilmiştir.

Çokkültürlülük, bir toplumda birden fazla kültürel grubun varlığını ve bu grupların bir arada barış içinde yaşamalarını ifade eden bir kavramdır. Bu yaklaşım, farklı etnik, dini, dilsel ve kültürel kimliklerin bir arada bulunduğu toplulukların, bireysel kültürel kimliklerini koruyarak ortak bir toplumsal düzende var olabileceklerini savunur (Tanrıtanır ve Çiftçi, 2024: s. 6). Çokkültürlülük terimi, 1960'larda ve 70'lerde planlama ve politika tartışmalarında öne çıkmıştır. Bu tartışma, Batı toplumlarında etnisite, ırk, cinsiyet, cinsellik ve milliyet konuları etrafında örgütlenen yeni sosyal hareketlerin ortaya çıkmasına bir yanıt olarak gelişmiştir. Kavramın tarihçesine bakıldığında, çokkültürlülük teriminin ilk olarak İsviçre'de kullanıldığı, ancak resmi bir politika olarak ilk kez Kanada'da benimsendiği görülmektedir. 1971 yılında Kanada hükümeti, ülkedeki kültürel çeşitliliği koruma ve geliştirme amacıyla çokkültürlülüğü resmî devlet politikası olarak kabul etmiş ve bu doğrultuda çeşitli yasal düzenlemeler yapmıştır (Kymlicka, 1995, s. 10-12). Çokkültürlülük terimi, bir siyasi model, bir politika modeli ve bir dizi sosyal uygulamayı tanımlamak gibi farklı şekillerde kullanılmıştır. Genellikle kültürel çoğulculuğun ve çeşitliliğin bir savunusu olarak görülmüştür. Bir dizi kültürel ve azınlık grubunun özelliklerini ve benzersiz katkılarını korumuştur. Tarihsel olarak, aynı zamanda tek kültürlü ulus-devletten ve asimilasyon idealinden bir sapma olarak görülmüştür. Çokkültürlülük, kimlik politikalarıyla, yani azınlık haklarının ve kültürel farklılıkların tanınmasına odaklanan bir siyasi hareketle ilişkilendirilir. Bu nedenle 1990'larda çokkültürlülüğe ilişkin teorik tartışma, farklı insan hakları ve sosyal adalet temalarının hakimiyetindedir (Johansson, 2024, s. 75-76). Bhikhu Parekh'e göre çokkültürlülük, yalnızca farklı kültürlerin bir arada bulunması değil, aynı zamanda bu kültürlerin karşılıklı etkileşim içinde olduğu ve eşit bir biçimde tanındığı bir düzenin kurulmasını gerektirir (Parekh, 2000, s. 13). Tariq Modood, çokkültürlülüğün yalnızca kültürel çeşitliliği tanımakla sınırlı olmadığını, aynı zamanda bu çeşitliliğin toplumsal kurumlar ve politikalar düzeyinde etkin bir şekilde temsil edilmesi gerektiğini savunur (Modood, 2007, s. 5). Günümüzde çokkültürlülük, küresel ve yerel sorunlara yanıt arayan bir yaklaşım olarak, etnik merkezilikten kaynaklanan problemlere çözüm üretmeyi hedeflemektedir.

Çokkültürlü bir bakış açısı, iyi bir toplumun belirli bir politik öğretiye bağlı olarak çeşitliliği ne kadar tolere edeceğini sorgulamamaktadır. Çokkültürlülüğe sahip toplumların istikrarı, vatandaşları arasında ortak bir aidiyet duygusu geliştirmesine bağlıdır ve bu aidiyet duygusu sadece etnik ya da kültürel kökenlere dayanamaz, aynı zamanda politik yapıya dayanmalıdır (Parekh, 2002, s. 430-437). Bu bağlamda Amerika Birleşik Devletleri, dünya ülkeleri içerisinde en çok göç alan ve birçok farklı ırktan ve dinden insana hitap eden bir ülke konumundadır. Dolayısıyla, Amerikan Edebiyatı, çokkültürlülük teorisinin etkisi açısından incelenmeye değer bir örnektir. Bu çalışmada, Ralph Ellison'ın *Görülme-yen Adam* (*Invisible Man*) adlı eserine dayanarak Amerikan çokkültürlülüğüne dair algılar ve kültürel değerler ele alınmıştır. Bu çalışma iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde çalışmanın anlaşılmasını kolaylaştıracak Amerikan çokkültürlülüğüne ilişkin temel kavramlardan ve yaklaşımlardan bahsedilmiştir. İkinci bölümünde ise Ralph Ellison'ın *Görülme-yen Adam* adlı eseri ırkçılık ve çokkültürlülük kavramları kapsamında derinlemesine incelenmiştir.

1. Amerikan Kimliği

Amerikan çokkültürlülüğüne ilişkin temel kavramlardan birisi olan Amerikan kimliği, Amerikalıları Amerikalı yapan değerler bütünüdür. Amerikalıların benlik duygusunu oluşturmada biyolojik köken, tarihsel geçmiş ve coğrafi koşullar etkili olmuştur. Ulusallaşma süreci içinden geçen tüm diğer toplumsal kimlikler gibi, Amerikan kimliğinin oluşturulmasında da kolektif hafıza büyük önem taşımıştır. Ayrıca dini inançlarda bu süreç içerisinde kimliğin oluşmasında etkilidir (Sarı Ertem, 2010, s. 80). Amerikan kimliği tarih boyunca dört ana unsurla şekillenmiştir: ırk, etnik köken, kültür ve ideoloji (Huntington, 2004, s. 12). Irk, genellikle beyaz ırkı ifade eder ve Anglo-Saxon kökeniyle ilişkilidir. Amerika'nın ilk kurucuları büyük ölçüde İngilizlerdi ve bu, Amerikan kimliğinin temel unsurlarından biri olarak görülmüştür. Etnik köken, başlangıçta sadece İngilizleri ifade etmekteydi; zamanla, Amerika'daki Amerikalı tanımı, birçok farklı etnik kökenin etkisiyle genişlemiştir. Kültür bağlamında, İngilizce dil olarak, Hristiyanlık din olarak ve Protestanlık ise mezhep olarak kabul edilen bir kültürel bakış ifade eder. İdeoloji boyutu ise, Bağımsızlık Bildirgesi'nde belirginleşen cumhuriyetçi, özgürlükçü, eşitlikçi, liberal ve çalışkan bir toplumsal anlayışı yansıtır (Smith, 2003). İlk yerleşimciler Amerika'yı kurarken genellikle İngiliz etkisi altında hareket etmişlerdir. Daha sonra,

Amerika'nın kuzey bölgelerinde yaşayanlar, İngiliz etkisinden uzaklaşıp tamamen Amerika'nın kendine ait kurucu felsefesi olması gerektiğini düşünmüşlerdir. Kurucu felsefe, ırk, etnik köken, kültür (dil ve din en önemlileri olmak üzere) ve ideoloji olmak üzere dört temel unsurun oluşmasına yol açmıştır. Bu unsurlar; Hristiyanlık ve özellikle Protestan değerleri, belirli bir iş ahlakı anlayışı, İngiliz dilinin benimsenmesi, Britanya'nın hukuk ve yönetim gelenekleri ile Avrupa'nın sanat, edebiyat, felsefe ve müzik mirası olarak özetlenebilir. İlk yerleşimciler, bu öğeleri kullanarak 18. ve 19. yüzyılda özgürlük, eşitlik, bireycilik, temsili hükümet ve özel mülkiyet ilkelerini içeren bir "Amerikan Ruhu" oluşturmuşlardır. Sonraki göçmen nesilleri, kurucu yerleşimcilerin kültürüne asimile olmuşlar ve buna katkıda bulunmuşlardır. İlk yerleşimcilerin kültürünü temelden değiştirmemişlerdir. Bunun nedeni, onları Amerika'ya çeken şeyin Anglo-Protestan kültürü ve onun ürettiği siyasi özgürlükler ve ekonomik fırsatlar olmasıydı (Huntington, 2004, s. 40-41).

Miller, Amerika'nın kurucularının "tüm insanlar eşit yaratılmıştır" ilkesinden yola çıktığını ve Amerikan kimliğinin bu anlayışın etkisi altında oluştuğunu ifade eder. Bu evrensellik vurgusu, Amerikan vatandaşlığının temel inançlarından biridir. Bu yaklaşım sayesinde, dünyanın dört bir yanından gelen çeşitli bireyler Amerika'ya gelerek bu ortak inançla uyum sağlayabilir veya asimile olabilirler. Miller, Amerika'nın "pluribus unumé" yani "çokluktan bir olan" kavramıyla tanımlandığını vurgular. Bu kavram başlangıçta 13 eyaletin birleşimini temsil etse de zamanla dünyanın dört bir yanından gelen insanların oluşturduğu tek bir kimliği ifade eder hale gelmiştir (Miller, 1998, s. 22-26). Miller, Amerikan kimliğinin soyut ve evrensel unsurlarını vurgulayan örneklerden birini, G. K. Chesterton'ın görüşlerinden faydalananak ifade eder: "Amerika, bir inanç üzerine kurulu dünyadaki tek ülkedir. Bu inanç, Bağımsızlık Bildirgesi'nin dogmatik ve hatta teolojik ifadesinde kendini gösterir." (Miller, 1998, s. 27). Miller önemli bir noktayı vurgulamıştır. Genellikle devlet yapıları bir millet ya da etnik köken etrafında şekillenirken, Amerika milletsiz bir devlet olarak kurulan tek ülke olma özelliğine sahiptir. Bununla birlikte, Miller bu açıklamalardan sonra O'Sullivan'ın eleştirilerini de gündeme getirir. O'Sullivan, Abraham Lincoln'ün "Amerika bir ulustan daha fazlasıdır, o bir fıkirdir" görüşüne karşı çıkarak, "Amerika bir fıkirden daha fazlasıdır, o bir ulustur" şeklinde ifade eder. O'Sullivan, ideolojiye dayalı devletlerin çökmüş olduğunu Yugoslavya ve Sovyetler Birliği örnekleriyle gösterir. Bu nedenle, Amerika'nın varlığını sürdürebilmesi için ideolojiden daha fazlasına ihtiyaç duyduğunu belirtir. Miller ise, soyut Amerikan ideallerinin asimilasyonu kolaylaştırdığını ekler.

Sonuç itibarıyla Amerikan kimliğini oluşturan dört ana unsur bulunmasına rağmen, beyaz, Anglo-Saxon ve Protestan kültürü, Amerikan kimliğinin temel bileşenleri olarak öne çıkmaktadır. Her ne kadar "tüm insanlar eşit yaratılmıştır" denilse de yerlilere ve zencilere hayat hakkı verilmemiş, özgürlükten bahsedilmesine rağmen Katolikler ve İrlandalılar uzun yıllar ayrımcılığa maruz kalmış ve İngilizce konuşmayan beyaz bireyler de ayrımcılığa uğramıştır. Amerika'nın kurucu felsefesi ve ilkelerinin uygulanması yüzyıllar almıştır. Bu nedenle, ilk yerleşimciler Amerikan kimliğini esas olarak WASP (White Anglo-Saxon Protestant, beyaz Protestan Amerikalı) kültürü çerçevesinde oluşturmuş ve ülkeye göç eden insanları bu kimliğe uydurmak için 'eritme potası', 'asimilasyon' ya da 'Amerikanlaşma' gibi politikaları uygulamışlardır (Hazır, 2010, s. 137).

2. Asimilasyon ya da Amerikanlaştırma

Richard Schaefer, asimilasyonu "bireyin kendi kültüründen ve geleceğinden vazgeçerek, farklı bir kültürün parçası haline gelmesi" olarak tanımlar (Schaefer, 2012, s. 226). Bu genellikle günlük yaşamda karşılaşılan zorluklardan kaçınmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Horton & Hunt ise asimilasyonu, "iki grubun kültürlerini birleştirerek tek bir kültür oluşturdıkları bir kültürel füzyon" olarak açıklar (Horton & Hunt, 1984, s. 391). Bu tanımlar birbirinden farklı olsa da her iki tanımda da entegrasyonun zorlamadan gerçekleştiği vurgulanır. Schaefer'in tanımına dahil edilmesi gereken bir unsur, "bir grubun diğerinin kültürünü benimsemesidir." Bu süreç zorunlu olmayabilir. Örneğin, Amerikanlaştırma süreci bu duruma iyi bir örnek teşkil eder. Göçmen gruplar, kendi özgün özelliklerinden bazılarını koruyarak İngiliz kökenli bir temel kültürü benimserler (Horton & Hunt, 1984, s. 391). Fenton devletin asimilasyon görevini yalnızca kısmen yerine getirdiğini ileri sürmektedir (Fenton, 2001, s. 53).

Neidert ve Farley (1985) asimilasyonu, ev sahibi kültürün benimsenmesi ve orijinal kültürün kaybedilmesi şeklindeki tek yönlü bir süreç olarak ifade etmiştir (Buehler, 2005, s. 13). Bu süreci desteklemek amacıyla devlet, göçmen büroları ve okullar aracılığıyla çeşitli çabalar sarf etmiş; ticari şirketler çalışanlarına İngilizce kursları sunarak vatandaşlık almalarına yardımcı olmuş; kiliseler de Amerikanlaştırma sürecine önemli katkılarda bulunmuştur. Sosyal hareketlilik arttıkça asimilasyon süreci hızlanmıştır. Bir kişinin geliri yükseldiğinde ve sosyal statüsü arttığında, etnik bağlar zayıflar. Amerika ne kadar özgürlükçü bir ülke olarak görünse de Amerikanlaştırma ile insanları asimile etme etkisi oldukça fazladır. Azınlık dernekleri bile bu uyum sürecini destekleyen programlar başlatmıştır. Örneğin, Ford şirketinin uyguladığı politika, işçi olarak çalışan kişilere İngilizce kursları düzenlemenin yanı sıra, "Amerikalıyım" sloganını şirketin ana mottosu haline getirmiştir (Hazır, 2010, s. 139).

Şan ve Tzampaz'ın, Jacoby (2004, 67)'den aktardığına göre, Amerika bir ulus olarak ortaya çıkmak için şüphesiz göçmenlere ihtiyaç duymuştur. Bu kapsamda Amerika Birleşik Devletleri'nin 26. başkanı olan Theodore Roosevelt, ülkeye gelecek göçmenlerin geldikleri ülkeyle herhangi bir bağlarının kalmasını istememiştir. Bu nedenle, Anglo-Saxon Uyum

Modeli'nin uygulandığı o dönemde ülkeye her sene göç eden yaklaşık bir milyon göçmen Anglo-Sakson toplumun lehine vatandaşlık yeminini etmek zorunda bırakılmışlardır (Şan & Tzampaz, 2021, s. 67).

3. Eritme Potası Metaforu (Melting Pot)

Eritme Potası metaforu, asimilasyon düşüncesinin ortaya çıktığı döneme oldukça yakın bir tarihte kullanılmıştır. Bu kavramı ilk kez 1780'lerde Crevecoeur ortaya atmıştır (Huntington, 2004, s. 128). Israel Zangwill'in 1908 yılında sahnelenen "Melting Pot" oyununda kullanılan "eritme potası" terimi, tüm göçmenlerin Amerikalıya dönüştürülebileceği mesajını veriyordu. Bu "eritme potası" idealinde, göçmenler ve onların nesilleri, yerli atalarının benzersiz özelliklerini yavaş yavaş bir kenara bırakarak baskın kültürün normatif özelliklerini toptan benimseyecek ve sonunda ana akım Amerikalılardan ayırt edilemez hale geleceklerdi (Buehler, 2005, s. 14). Genellikle göçmenlerin Amerika Birleşik Devletleri'ne asimile olmasını tanımlamak için kullanılan erime potası teorisi, demir ve karbon elementlerinin birlikte eritilerek tek ve daha güçlü bir metal olan çeliğin yaratıldığı bir dökümhanenin eritme potası metaforuyla açıklanır (Longley, 2024).

Gordon'a (1964) göre, kültürlerin harmanlandığı 'eritme potası' imajı, aslında her şeyden çok arzu edilen Anglo uyumuna yönelik bir dürtüyü yansıtmaktadır (Buehler, 2005, s. 14). Mill, erime potası kavramını asimilasyon kavramından ayırarak, bu modelde hiçbir ırk veya kimliğin öne çıkmadan tüm grupların birleşerek yeni bir tür oluşturmasını vurgular. Asimilasyonda belirli bir ideolojik yaklaşım ve Anglo-Uyum hedefi bulunurken, erime potasında esas olarak bir üst kimlikten söz edilir. Mill, gazeteci Herbert N. Casson'dan alıntı yaparak yaklaşımını şöyle ifade eder; "En saf Amerikan kanına sahip kişi, en kozmopolitan soy ağacına sahip kişidir." Herman Melville'nin ifade ettiği gibi, "Bir Amerikanın tek damla kanını dökmekle, tüm insanlığın kanını dökmüş olursunuz." (Miller, 1998, s. 58-59).

4. Salata Kasesi Metaforu (Salad Bowl)

Salata kasesi metaforu, insanların baskın toplumun üyeleri olarak kabul edilmek için kültürel miraslarından vazgeçmelerinin gerekli olmadığını ileri sürer. Örneğin, Afrikalı Amerikalılar 'Amerikalı' olarak kabul edilmek için Noel yerine Kwanzaa kutlamayı bırakmak zorunda değildir (Martinov, 2019: s. 627). Longley (2024) eritme potasından daha liberal bir çokkültürlülük teorisi olan salata kasesi teorisinin, insanların bir arada yaşadığı ancak geleneksel kültürlerinin benzersiz özelliklerinin en azından bazılarını koruduğu heterojen bir toplumu tanımladığını ifade etmiştir. Longley'e göre, bir salatanın malzemeleri gibi, farklı kültürler bir araya getirilmekte ancak tek bir homojen kültürde birleşmek yerine, kendilerine özgü farklı tatlarını korumaktadırlar.

Salata Kasesi teorisi, eksiklikleri göz önüne alındığında, eritme potasından daha bütünleştirici olanaklar sağlar. Mecazi olarak ifade edilecekse, salataya eklenen malzemeler konusunda seçici olunabilir, bazıları dışarıda bırakılabilir ve diğerlerinin miktarı ihtiyaçlara göre artırılabilir. Dolayısıyla, salata kasesi metaforu yalnızca temsil ettiği etnik kimliklerin bireyselliğine izin vermekle kalmaz, aynı zamanda etnik gruplar arasında ev sahibi toplumlara entegre olma ihtiyaçlarına göre seçici entegrasyonun önünü açar. Salata Kasesi teorisinin bu avantajı, göçmen topluluklar için önemli bir uygulamaya sahiptir ve ev sahibi toplumlarındaki belirli kültürel normlara ve yaşam tarzlarına olan yatkınlıklarına dayalı olarak farklı entegrasyon eğilimlerine sahiptir (Berray, 2019: s.144).

5. Amerikan Çokkültürlülüğü

Günümüzde eğitim, sanat, dil, edebiyat ve siyaset gibi birçok alanda karşılık bulan çokkültürlülük kavramı değişik çevreler tarafından ilgiyle karşılanmıştır. Homojenliğin el üzerinde tutulduğu ulus-devletler çağına heterojen olana işaret eden çokkültürlülük kavramının ortaya çıkması, oldukça önemli bir gelişme niteliğindedir (Ergüç, 2023, s. 278). Çokkültürlülük, yeni bir toplumsal uyum ve istikrar modeli arayışı amacıyla asimilasyondan eritme potasına doğru yeni bir arayıştır. Çokkültürlülük modeli, kısmen eritme potasıyla örtüşen toplumsal uyum ve istikrar modelleri arasında yeni bir model olarak ortaya çıkmıştır. Bu yeni modelde, birleşerek olguyu oluşturan unsurlardan hiçbirini birbirine karışmaz. Bu birleşme veya karışımında, her unsur özgünlüğünü korumaya devam eder ve aralarındaki bazı ortak unsurların yardımıyla yeni bir olgu yaratırlar (Vatandaş, 2001, s. 104). Bu nedenle çokkültürlülük, öncelikle kültürün ve kültürel kimliğin önemini kabul ederek başlar. Daha sonra toplumdaki tüm kültürlerin değerli olduğunu kabul eder ve kültürlerin, kültürel aidiyetlerin, kültürel grupların ve kültürel grup üyelerinin ahlaki olarak savunulabilir ve toplumsal olarak eşit bir şekilde yaşayabilecekleri bir formül bulmaya çalışır. Çokkültürlülük, farklılıkların egemen kültürle eşit bir şekilde yaşaması gerektiğini savunmasına rağmen, siyaset teorisinde çok fazla eleştirilmiştir. Çokkültürlülük pratiği, kendi içinde tutarsız, küresel kapitalizmin yeni yüzü ve kazanılmış evrensel insan haklarını yok etmeye çalışması vb. gibi çok çeşitli şekillerde eleştirilmiştir (Barın, 2016, s. 59).

Günümüz Amerika'sı, dünyanın hemen her bölgesinden ve kültüründen gelen göçmenlerin yaşadığı büyük bir göçmen ülkesidir. Ülkenin kuruluş aşamasında nüfusun %60'ından fazlasını İngiltere'den gelen Anglo-Saksonlar oluşturmuştur. Bu durum ancak 18. yüzyılın sonuna kadar sürmüştür. Göçmenlerin sayısının artması ve etnik kökenlerinin çeşitliliği, sonuçta

Amerikan kültürünün çeşitliliğinin gelişmesini teşvik etmiştir (Chen, 2021, s. 43). Amerikan çokkültürlülüğünün hikayesi beş yaşında Amerika Birleşik Devletleri'ne göç eden bir Yahudi göçmen olan Horace Kallen ile başlamıştır. 1915 yılında yayımladığı makalelerde, asimilasyon ve Amerikanlaştırma politikalarını eleştirip çokkültürlülük fikrini öne sürmüştür. Dönem içerisinde pek ilgi görmeyen ve yalnızca bazı entelektüeller tarafından kabul gören bu yaklaşım, daha geniş bir ilgi görmek için 50 yıl beklemek zorunda kalmıştır. Kallen, Amerika'nın birçok kültürü barındırdığını belirterek, çokkültürlülüğü, farklılıklara saygıyı ve Amerika'nın eyaletler arasındaki farklılıklardan daha fazlasını ifade eden kültürel çeşitliliği vurgulamıştır. Ayrıca, Amerikanlaştırma ve asimilasyonun siyahlar, yerliler ve diğer birçok grup için acı verici sonuçlar doğurduğunu ve etnosantrik bakış açısı kapsamında toplumsal ve siyasi yaşamı ele geçirdiğini savunmuştur (Miller, 1998, s. 80-81).

Amerikalılar, uzun yıllar bireysellik, hukuk, özgürlük ve evrensellik gibi kavramların kurucuları olduklarını ileri sürmelerine karşın bu kavramların içini dolduramamışlardır. Yerliler, siyahlar ve kadınlar gibi bazı gruplar oy kullanma hakkına bile sahip değildiler. Dolayısıyla bu kavramların gerçek anlamı yerine getirilememiştir. Kallen, çokkültürlülüğü bir orkestraya benzetmiş ve bu benzetme ile karşılaştığı ilk tepkiler, orkestranın kim tarafından yönetileceği ve nasıl uyum içinde çalışacağı gibi sorularla gelmiştir. Kallen'in yalnızca insanların iyi niyeti tarafından desteklendiği ve bu açıklamanın çoğu kişiyi tatmin etmediği görülüyordu. Birçok teori, Amerika'daki İngiliz etkisinin derin köklere sahip bir kültür olduğunu ve bu kültürün sunduğu hakların tüm bireylere açık olduğunu öne sürerek, bu durumun Amerika'yı haklı göstermeye yeteceğini savunmuştur (Miller, 1998, s. 83). Glazer, Amerikan literatüründe "*çokkültürlülük*" teriminin 1990'lı yıllara kadar pek kullanılmadığını ifade etmiştir. Bu dönemde daha çok "*kültürel çoğulculuk (İng. cultural pluralism)*" terimi tercih edilmiş ve çokkültürlülük genellikle Avustralya ve Kanada'ya özgü bir olgu olarak kabul görmüştür. Çokkültürlülüğün bir yansıması eğitimdeki uygulamalarda ortaya çıkar. İkinci bir dilde eğitim yapılması veya farklı ırk ve etnik toplulukların kendilerine özgü uygulamalara izin verilmesi, çokkültürlü ya da çokkültürcü bir yaklaşımın varlığını işaret eder (Glazer, 2003, s. 8-9).

Çokkültürlülüğe geçişin iki aşamalı bir süreç olduğu söylenebilir. İlk aşamada, etnik azınlıklar sayıca küçük ve dağınık olduğunda, yeterli bir etnik bilinç oluşması mümkün değildir; hatta oluşsa bile, siyasi sonuçlar elde edilemez. İkinci aşamada, eğer etnik grup ülke nüfusunun büyük bölümünü oluşturmuşsa ve asimile olamayacak kadar yoğunsa, siyasi talepler gündeme gelir ve bunları göz ardı etmek mümkün olmaz. Kanada'daki Quebec bölgesi bu duruma bir örnek teşkil eder. Amerika'da 1965'teki Sivil Haklar Devriminden önce durum genellikle ilk aşamada kalmıştır. Ancak Hispanik göçünün artmasıyla, İspanyolca konuşan büyük bir grup meydana gelmiştir. Bu nedenle, bu grubun asimile olması zor görünmüştür. Ayrıca, Amerika'da siyah insanlar için okul müfredatları değiştirilmiştir. Siyahların tarihleri ile ilgili dersler eklenmiş ve onlara kendi öğretmenlerinden ders alma imkânı sağlanmıştır. Gruplar, başlangıçta renk körü bir yaklaşım talep etmişlerdir. Ayrımcılığın ortadan kaldırılması, eşit eğitim ve sosyal fırsatlar ile gelir düzeyinde eşitlik sağlanması bu aşamada yeterli olmuştur. Ancak bu aşama geçildiğinde ve sorunlar çözülmediğinde, gruplar farklılıklarını vurgulamak ve grup hakları talep etmek istemişlerdir. Bu, Hispanikler tarafından kısmen başarılmıştır (Hazar, 2010, s. 154-155).

Glazer, "*Şimdi Hepimiz Çokkültürcüyüz*" adlı eserinde, Amerika'da çeşitli dönemlerde ve bölgelerde çokkültürlü yaklaşımın kabul gördüğünü açıklamaktadır. Bütün gruplar, ayrımcılığa karşı eşit muamele istemektedir. Çokkültürlülük tartışmaları sürerken, sınıf meseleleri, yaşam şartları, işçi sınıfının, çiftçilerin ve kadınların problemleri ön plana çıkmaktadır. Bunun sebebi de kadınların, çocukların, işçilerin ve köylülerin bütün etnik grupların içinde bulunmasıdır (Glazer, 2003, s. 15). Glazer, Amerika'daki yüzyıllar süren ihmaller nedeniyle siyahların yaşadığı sorunları, 1965'te çıkarılan sivil haklar yasalarının çözmede yetersiz kaldığını belirtir. Siyahlara yönelik ayrımcılığın bedeli, Amerika'nın iki ana nüfus grubu olan siyah ve beyaz arasında ödenmelidir. Ayrıca, Hispanik ve Asyalı vatandaşlar önemli sorunlar yaşasa bile, bunların entegrasyonunun ve uyumunun daha kolay olduğunu eklemiştir. Glazer, gelecekteki Amerika'nın, siyah ve beyaz renklerden meydana gelen iki ana renkli bir çokkültürlülük modeline ihtiyaç duyacağını ifade etmiştir (Glazer, 2003, s. 147-161).

Amerika'nın bugünü ve geleceği hakkında görüş bildiren yazarlardan biri olan Hollinger, kültürel çeşitlilik konusunu savunan insanların daha ileriye gitmeleri gerektiğini öne sürer ve post-etnik bir bakış açısını önerir. Bu yaklaşımda, bağlılıklar gönüllü ve zorunlu olarak ikiye ayrılır. Bir etnik grup, cemaat veya kimlik değerlendirilirken, ırk, soy, kan ve renk gibi faktörlerden ziyade, gönüllü bağlılıkların kişileri nasıl şekillendirdiğine odaklanılmalıdır. Tarihsel ve soy kökenli değerlendirmeler yerine, kültürel ilişkiler ve mevcut yaklaşımlar üzerinden ihtiyaçlara daha uygun yanıtlar verilebilir. Geçmişte yaşanan olaylar ve tartışmalar, bugünün sorunlarıyla ilgili olarak bireylerin tercihlerine uyum sağlamayabilir. Eski yaraların yeniden açılması, kazanılmış yeni statülerin geri alınmasına neden olabilir. Bu nedenle, Amerika'da günümüzde post-etnik bir süreç yaşanması muhtemeldir (Hollinger, 2005, s. 3). Post-etnik yaklaşımın içerisinde kozmopolitanizm (İng. cosmopolitanism) ve çoğulculuk (İng. pluralism) olmak üzere iki temel öge bulunur. Kozmopolitanizm, gönüllü bağlılıkları ön planda tutarken, çoğulculuk, miras kalan sınırları ve etno-ırksal yaklaşımları kimliğin bir parçası olarak değerlendirir. Hollinger, kozmopolitanizmin geleceğe yönelik bir perspektif sunduğunu öne sürer. Aydınlanma dönemi düşünürleri köksüz kimlikleri desteklese de çağdaş kozmopolitanizm gönüllü bağlılıkları teşvik ederek köklerimize değer verir ve bu şekilde yenilik getirir.

Çoğulculuk, kozmopolitanizmi kimliğe bir tehdit olarak değerlendirirken, kozmopolitanizm de çoğulculuğun modern değişimlere kapalı olduğunu öne sürer (Hollinger, 2005, s. 5-6).

Söz konusu görüşlere karşı görüş sunanlarda bulunmaktadır. Schmidt, çokkültürlülüğü kesin bir şekilde reddeder ve bunu Amerika'nın kimlik yapısına bir saldırı olarak değerlendirir. Schmidt Amerika'nın etnik olarak çeşitlilik gösterdiğini kabul eder, fakat Amerika'nın çokkültürlü bir ülke olmadığı ve alt kültürlerin çokkültürlülüğün bir unsuru olarak görülmemesi gerektiğinin altını çizer. Schmidt'e göre, Amerika, içindeki farklı unsurları üçüncü kuşaktan itibaren eriterek, tek bir özgün kültüre sahip bir erime potası ülkesidir (Schmidt, 1997). Tüm bu tartışmalar ışığında, Amerika'nın çokkültürlü bir yapı sergilediği ancak çokkültürcü bir ideolojiyi tam olarak benimsediği söylenemez. Çokkültürcü bir ideolojinin Amerika'da öne çıkması ve uygulanması, en azından yakın dönemde pek olası görünmemektedir. Ekonomik güç ve refahın bu durumu büyük ölçüde etkilediği açıktır. Dolayısıyla Amerika ekonomik sıkıntılarla karşılaştığında, temel sorunlar yeniden yüzeye çıkabilir, ayrıca çokkültürcülük bir bahane olarak kullanılabilir.

6. Çokkültürlülük ve Görülmeyen Adam

Ralph Ellison'un *Görülmeyen Adam* adlı romanı, genç bir siyahinin kendini keşfetme yolunda yaşadığı içsel mücadeleyi anlatan bir hikayedir. Kitap, her bireyin gerçek benliğini bulma mücadelesini ele alır. Hikâye, kendini görünmez bir adam olarak tanımlayan bir anlatıcı tarafından sunulur. Sivil Haklar Hareketi'nden önce yayımlanmış olmasına rağmen, *Görülmeyen Adam* siyah erkeklerin gerçeğe ulaşmak için verdikleri mücadeleyi, aldatmacaları aşmalarını ve toplumsal illüzyonları anlatır. Ralph Ellison'ın 1952 Mart ayında yayımlanan bu romanı, ırk ayrımı olan bir ortamda yaşayan genç, siyahi, eğitilmiş bir adamın öyküsünü konu alır. Bu genç adam, kendisini ismi belirtilmemiş biri olarak sunar ve anlatıcının rolünü üstlenir. Yirminci yüzyılın ortalarında, olayların karmaşık olduğu bir dönemde, düşmanca bir ortamda hayatta kalma mücadelesi verir (Ellison, 2013, s. 290). Kendini görünmez olarak tanımlar çünkü karşılaştığı kişiler yalnızca çevresini ve kendi gerçekliklerini görürler. Bunun sonucunda, ırkçı Güney'i geride bırakıp New York'ta yeni deneyimler edinmeyi ve kültürel anlamda kendini geliştirmeyi seçer. Ancak, yeni çevresindeki ırkçı deneyimler de ona oldukça rahatsız edici gelir. Huzur içinde yaşamak için yeraltında bir sığınak inşa etmeye karar verir. Ralph Ellison, romanındaki görünmez kahramanın kimliğinin görünmezliğini vurgular. Bu, beyazların egemen olduğu çevrede siyahi olmanın getirdiği durum ve anlayışla uyumludur. Roman, kimliğin derin anlamını ve toplumsal ile ırksal ayrım yoluyla görünmez kılınma sürecini ustaca irdelemektedir.

Yazar Ralph Ellison, romanını Amerika Birleşik Devletleri vatandaşlarının deneyimlerini ve sosyal etkileşimlerini inceleyen sosyopolitik alegori üzerine kurarak amacına ulaşmıştır (Stéphane, 2020, s. 18-25). Ancak roman, tüm Amerikalıların yaşam tarzını etkileyen temel zorlukları ve etnik köken ile sosyal statüleriyle ilgili deneyimlerini de detaylı bir şekilde ele almaktadır. Özellikle azınlık topluluklarının bu ırksal olarak ayrılmış çevrelerden nasıl etkilendiği ve bu durumun onların kimliklerini yaşama haklarını nasıl sınırladığı üzerinde durur. Ellison, ana karakterin bakış açısını kendi deneyimlerinden faydalananarak şekillendirir. Roman, her insanın gerçek benliğini keşfetme mücadelesini anlamamıza yardımcı olur. Anlatıcı, hikayesini kendisinden görülmeyen adam olarak söz ederek anlatmaktadır. Sonuçta *Görülmeyen Adam* romanı, siyah erkeklerin mücadelelerini, aldatmacaları aşma çabalarını ve toplumsal illüzyonları somutlaştırır.

Roman, Amerikan edebiyatında, özellikle Afrikalı Amerikalılar bağlamında önemli bir başarı olarak değerlendirilir. Anlatıcı, hayatta ilerlerken siyahların dünyası, beyazların dünyası ve kendi dünyası hakkında derin bir anlayış geliştirir. O dönemde Siyah Amerikan edebiyatı kimlik, bağımsızlık ve özgürlük temalarıyla şekillendirilmiştir. Önemli bir gözlem, *Görülmeyen Adam* romanının Harlem Rönesansı'nın sona ermesinden sonra yayımlanmış olmasıdır (Bloom, 2007, s. 8). Harlem Rönesansı, siyah dünyasında radikal bir yükselişin sosyal ve kültürel halidir. Harlem Rönesansı, temelde 1920'lerin sonu ve 1930'ların başında faaliyetlerini Harlem etrafında yoğunlaştıran bir dizi siyahi yazar ve entelektüel tarafından paylaşılan bir zihin durumu veya bir tutumdur (Edis ve Bilem, 2019: s. 36). Siyah insanların eylemlerine dair sınırlamaların teması roman boyunca devam etmektedir. Ancak bu tema tarihsel açıdan da geçerlidir. *Görülmeyen Adam*'ın isimsiz anlatıcısı, kendi kimliğiyle sürekli bir mücadele içindedir. Hikâye, onun önyargılı toplumsal kavramlara karşı isyanını yansıtmaktadır. Kendini keşfetme ve sosyal aldatmacaların üstesinden gelme teması hem mecazi hem de gerçek anlamda güçlü bir şekilde işlenmektedir. Rönesans döneminde siyahlar, sanat, edebiyat, müzik ve moda aracılığıyla kendilerini keşfetmiş ve ifade etmişlerdi. *Görülmeyen Adam*'da, bir adamın toplum içindeki konumunu keşfetme ve kendi kimliğini tanımlama öyküsüdür. "Dönemin edebi eserlerdeki imgelerle karakterize edildiğini söylemek mümkündür. Örneğin, Claude McKay'in *Home to Harlem* adlı eserinde dönemin stereotiplerini kırmak için siyahi karakterler kullanılmıştır" (Bloom, 2007, s. 29). Ayrıca, dönem eserlerinde kullanılan stiller, sistemik ırkçılığın etkilerini anlamak için imgelerden yararlanmaya çalışmaktadır. Bu yaklaşım, Ellison'ın okuyucuya olaylara dair bir perspektif sunmak için anlatıcıyı kullandığı romanında da görülür. Ellison ayrıca dönemin önemli müzisyenlerinden Louis Armstrong'un müziğinden ilham almış olabilir.

6.1. Genel Analiz

Görülme-yen Adam, hiç kimse tarafından tanınmayan siyahi genç bir adamı anlatır. Güneyli olan bu adam, büyükbabasının ölüm döşegindeki uyarısına uyarak, beyazların isteklerine boyun eğmeyi reddeder. Anlatıcı, lise mezuniyet konuşmasını okuyan beyazların yerel erkekler kulübündeki başka insanları nasıl manipüle ettiğini gözlemler (Ellison, 2013, s. 324). Bu konuşmayı okumanın beyazlar için nasıl aşağılayıcı olduğunu fark eder. Beyazlar, siyahi çocukları eğlence amaçlı kullanırken, o da kavga etmek zorunda kalır. Beyazlar için bu çocuklar, yalnızca eğlence amacıyla kullanılan hayvanlar gibidir. Siyahi bir adamın hakları için verdiği mücadele, Amerikan toplumunun derin sorunlarını yansıtır. Önsöz, okuyucuyu anlatıcının görünmezliğini nasıl fark ettiğine dair karmaşık bir hikâyeye hazırlar. İlk başta anlatıcı, kendini görünmez olarak tanımlar fakat fiziksel olarak şeffaf değildir. Aslında, diğer insanların ona tepkilerini gözlemlemekle ilgilidir. Anlatıcı, bir gün sokakta beyaz bir adamı neredeyse öldürdüğü bir örnek verir. Sonsözde ise, anlatıcının görünmezliğinin, başkalarının ona dair algılarına atıfta bulunduğu bir betimleme sunulur. Bu nedenle, anlatıcının görünmezliği, toplumun kendi algılarının bir yansımasıdır. Romanın önsözü, okuyucuyu anlatıcının kendi görünmezliğini keşfetme sürecinin karmaşıklığına hazırlamaktadır. Anlatıcı, kendisini derisi şeffaf olmadığı halde yine de görülmeyen bir kişi olarak tanımlar. Söz konusu tanımlama, diğerlerinin ona gösterdiği tepkilerdeki görünmezliğini simgeler. Sonsözde, görünmez bir adamın tasviri, bakan kişinin onu nasıl algıladığını gösterir; böylece toplumun kendi algılarını göz ardı etme eğilimi vurgulanır. Diğerlerinin görüşleri, anlatıcının bireyselliğini göz ardı ederek kendi kaderlerini ve seçimlerini bu görüşlere uyacak şekilde düzenlemek zorunda kaldığı bir durumu ortaya çıkarır. Anlatıcı, ışığı kontrol ederek bir intikam alma amacı güder ve odasına yeraltı delikli ampuller takar. Bu sembolizm, sıcaklık yaratmayı ve mekanını aydınlık tutmayı amaçlar. Aynı zamanda, anlatıcının kendi kaderini belirleme isteğini mecazi olarak ifade eder. “*Hayati bir canlılık hissetmemi sağlıyor*” (Ellison, 2013, s. 6) diyerek, ışıkların onun diğer insanların fikirlerine uymak zorunda olmadığını hissetmesini sağladığını belirtir.

Önsözün aksine, romanın ilk bölümü, anlatıcının saf bir lise öğrencisi olarak önceki deneyimlerini sunar. Mezuniyet sırasında bir konuşma yapması istenir, ancak konuşmadan önce diğer siyah çocuklarla bir mücadeleye katılmak zorunda kalır. Bu sahnede, anlatıcı, siyah çocukların gözlerinin bağlanıp bir boks ringine çıkarıldığı aşağılayıcı bir deneyim yaşar. Gözleri bağlı olmasına rağmen, göz bağının arasından bakarak az da olsa rakiplerini görmeyi başarır. Anlatıcı neredeyse mağlup olurken, beyaz bir adam bozuk para atarak çocukları toplar (Ellison, 2013, s. 176). Anlatıcı zemini elektrikli olarak tanımlar ve bu nedenle elektrik çarpmasını önlemek için sandalyenin ayağını tutmaya karar verir. Sonunda, konuşmasını yapıp burs alır. Başlangıçta aşağılanmış olmasına rağmen, bu utancı görmezden gelir ve zaferini kutlar. Bu nedenle, zaferini kutlarken, aşağılayıcı bir aldatmacanın üstesinden gelmek için savaş verir. İlk bölüm, daha sonraki olayları şekillendiren önceki olayları açıklamaktadır. Anlatıcının büyükbabası, ona görmezden gelme tavsiyesinde bulunmuş bir araç gibi görünür. Büyükbabasının rüyasında ona yazdığı “*Bu zenci çocuk koşmaya devam etmeli*” notu (Ellison, 2013, s. 21), toplumdaki beyazların siyah erkekleri göz bağlayarak onları korkutma eğilimlerini anlatır. Önemli bir gerçek, beyaz erkeklerin siyah çocukların gözlerini bağlayarak ve onları dövüşmeye zorlayarak arzularını gerçekleştirme gücüne sahip olmalarıdır. Karanlığın korkutucu olduğunu belirten anlatıcı, deneyimsizliğiyle ilgili duygularını yansıtır: “*Acımı unutarak heyecandan titredim. Altınları ve banknotları alacağımı düşündüm*” (Ellison, 2013, s. 21). Kanla boğulmasına rağmen, anlatıcının konuşması istenir. Boks ringindeki deneyimlerini anlattıktan sonra nihayet bursu kabul eder. Hikayenin sonsözünde, anlatıcı, diğer insanların arzularını haklı çıkarma ve gerçekleştirme amacıyla yaşadığını fark eder. Büyükbabasının son sözleri, anlatıcının kafa karışıklığını artırır. Ellison, anlatıcının büyükbabasının sözlerinin farklı anlamlara geldiği bir durumda bulmasını istemektedir. Bu sahne, anlatıcının yüzeysel itaati görmezden gelmesine yardımcı olur. Kendisi yeraltında yaşarken Bay Norton ile tanıştığını anlatır ve Sonsözde kendisi görünmez olduğu için de Norton’un onu göremediğini belirtir.

Romanda öfke, ihanet ve görünmezlik olmak üzere üç ana motif bulunmaktadır. Öfke motifi, kitabın başında anlatıcının büyükbabasının öfkeli ölümünden başlar. Beyazlar, büyükbabasının hayatını manipüle etmiş ve büyükbabasının kurallarına uymasına neden olmuştur. Büyükbabasının öfkesi, anlatıcının hayatı boyunca devam eder ve beyazlara karşı teslim olmama arzusu anlatıcının hep aklındadır. Aynı şekilde, Dr. Bledsoe’nun anlatıcıya ihanet etmesi ve başarısızlığa uğratması da öfkenin bir yansımasıdır. Anlatıcı, beyazların yaşlı siyah bir çiftin eşyalarını sokağa attığını gördüğünde de öfkelenir. Harlem’de Komünist bir davaya kendini adanmışken, anlatıcı, önemini küçümsemediğini düşündüğünde öfkelenir (Ellison, 2013, s. 58). Daha sonra, anlatıcı öfkesinin bir sonucu olarak Kardeşlik’ten ayrılır. Ayrıca, anlatıcı, Kardeşlik için birçok insanı feda ettiği için öfkelenir. Genel olarak, öfke, hayatının beyaz insanlar için hiçbir anlamı olmayan bu siyah adamın ayrılmaz bir parçasıdır. Beyazlarla aynı haklara sahip olduğunu kanıtlamaya çalışırken öfkeli-dir.

Görülme-yen adamın yaşamı, ihanetlerle doludur. İdeallerine ve güvendiği insanlara ihanet edilir. Hayal kırıklığı, anlatıcının hayatının merkezindedir. Romanın başında, anlatıcı, konuşmasının onurlandırılacağını ve takdir edileceğini umarak bir kulübe geldiğinde büyük bir hayal kırıklığı yaşar. Bunun beyazlar için hiçbir anlam ifade etmediğini anlar. Onun hareketleri onlar için sadece eğlenceden ibarettir. Dr. Bledsoe, anlatıcıyı ırkına ihanetle suçlar ve zengin beyaz adam Bay Norton’u tanıtır.

Sonrasında, anlatıcı üniversitedeki görevlerinin önemine inandırıldığında Dr. Bledsoe tarafından ihanete uğrar. Anlatıcı, Dr. Bledsoe'ye yardım ettiğini düşünerek tavsiye mektupları yazar. Ancak Dr. Bledsoe, anlatıcıdan kurtulmaya çalışır. Ayrıca, Kardeşlik üyesi olarak anlatıcı, bu topluluktan birinin ihanetiyle karşılaşır. Harlem'de yürürken, insanların hayatlarını iyileştirmeyen tüm konuşmaların anlamsızlığını fark eder. Bu durumu eleştirerek, kendini suçlu hisseder ve hayatlarını değiştireceğine dair verdiği sözlerin boşa gittiğini düşünür. Kardeşlik, insanlara daha iyi bir yaşam vaat ederken, onları kandırıp sadece kendi çıkarlarını düşünür. Kardeşlik, daha önce verilen sözleri yerine getirmeyip, Kardeşler'in refahı uğruna insanları feda eder. İhanet, görülmeyen adamın yaşamına derinlemesine nüfuz eder.

Ellison'ın romanında öne çıkan temel motiflerden biri, görünmezlik ve körlük temasıdır. *Görülmeyen Adam*, gerçekleri ve dünyayı anlamak için yeni bir bakış açısı sunar ve tüm insanların ne kadar kör olduğunu gösterir: Anlatıcı şöyle der: “*Bize olağanüstü derecede kör gözlerle bakıyorlar...bir düşünün, doğduğumuz günden itibaren her birimizden tek gözümüzü aldılar*” (Ellison, 2013, s. 343). Anlatıcı, beyazları kör olmakla suçlar. Beyazların siyahlar üzerindeki kontrolüne rağmen, anlatıcı onlara teslim olmaz; ruhunu koruyarak kendi kimliğini sürdürür. Şöyle ifade eder: “*Ben deneyimlerim ve deneyimlerim bendim ve ne kadar güçlü olurlarsa olsunlar hiçbir kör adam bunu kaldıramazdı*” (Ellison, 2013, s. 508). Bu siyahi adamın yaşamı, kör beyaz insanlar tarafından fark edilmez. Görünmezlik metaforu, hedeflerine ulaşmaya çalışan bir siyah adamın hayatını ve diğer insanların onu tanıma konusundaki isteksizliğini temsil eder. Anlatıcı şöyle der: “*Beyazlar, benim gibi adamlardan başka herkese ne düşüneceklerini söyler*” (Ellison, 2013, s. 275). Hayatı, beyazların toplumdaki gücüne karşı bir başkaldırıdır. Bu bakış açısını şu sözlerle özetler: “*hayat yaşanmalı, kontrol edilmemeli ve insanlık, kesin bir yenilgiye rağmen oynamaya devam ederek kazanılır*” (Ellison, 2013, s. 358). Ralph Ellison'ın romanı, Amerikan toplumunun temel sorunlarını ve bu toplumdaki siyahların yaşamını ele alır. Siyahların hayatları, öfke, ihanet, körlük ve görünmezlikle iç içe geçmiş durumdadır. Ellison, görünmezliğiyle baş eğmeyen, beyazlara karşı isyan eden ve kendi kimliğini kabul ettiren bir adamın portresini çizer.

Anlatıcı, diğer karakterlerin görüşlerini eleştirir çünkü bu durum, onun bireyselliğini görmezden gelerek, onları kendi kaderlerine ve seçimlerine uymaya zorlayan bir ortam yaratır. Toplumdan intikam alma isteği, odasındaki elektriği yasa dışı olarak çaldığı durumlarla tasvir edilir. Anlatıcı, mümkün olduğunca fazla ışık kontrolü sağlamak için, odasındaki yeraltı deliğine bir ampul bile yerleştirir (Ellison, 2013, s. 6). Elektrik çalma ve odasını aydınlatma fikri sembolik bir anlam taşır; sıcaklık yaratmayı ve alanını ışıkla aydınlatmayı ifade eder. Anlatıcının güç kaynaklarından biri de müziktir. Her gün bir içki içmek, müziğe yeni bir anlam ve zamanın ötesini görme yeteneği kazandırır. Sonuç olarak, anlatıcı, müzik aracılığıyla zaman ve mekânı deneyimleme konusunda gelişmiş bir yeteneğe sahip olduğunu düşünür. Bu yetenekler, anlatıcının, yalnızca kendisinde bulabileceği tanımlardan kurtulmak için çalıntı ışık ve bilgiyi kullanmasını sağlar. Harlem Rönesans döneminde, Amerikan toplumundaki siyah erkeklerin kimliklerini savunmak amacıyla yazılan *Görülmeyen Adam*, siyah adamların kişisel mücadelelerini anlamak için okuyuculara derin bir bakış sunar. Roman, birinci şahıs bakış açısıyla yazılmıştır ve bu yaklaşım, okuyucuların anlatıcının deneyimlerine daha yakın hissetmelerini sağlar.

Özetle, bu makale Ralph Ellison'ın *Görülmeyen Adam* romanının analizini sunmaktadır. Roman, beyazların egemen olduğu toplumda anlatıcının görünmezliğini birinci şahıs bakış açısıyla anlatır. Romandaki sembolizm, onun arzularına hizmet eden ışığı nasıl çaldığını gösterir. O dönemin edebi üslupları, Amerika'daki siyah insanlar için eşit hakları savunan romana ilham vermiştir. Ellison, ana karakterin bakış açısını kendi deneyimlerinden yararlanarak oluşturmuştur. Roman, Harlem Rönesansı ve Güney'deki yaşamı kapsayan temalarla zenginleştirilmiştir. *Görülmeyen Adam*, siyah bir adamın aşağılanmaların üstesinden nasıl geldiğini onun gözünden gösterir. Anlatıcı, karakterin toplumsal tasvirlerle başa çıkma yöntemini sembolizmle inşa eder ve kendi yanılmasını açıklamak için de bu yöntemi kullanır.

6.2. Romanda Irkçılık

Amerikan edebiyatında, Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşanan ırkçılık geniş bir şekilde ele alınmıştır. Ralph Ellison'un *Görülmeyen Adam* adlı romanı bu konuda önemli bir yer tutar. Romanın “*Battle Royal*” bölümü, ana karakterin rahatlığı, istismarcı beyaz toplumun utanç verici tavırları ve ırkçılığa maruz kalmanın bir araya geldiği ve Amerika'nın tarihindeki siyah imajının nasıl şekillendiğini gösteren tartışmalı tepkilere ve düşüncelere neden olur. Romanın ana karakteri, ölen dedesinin tavsiyelerini uymaktadır. Ölümünden önce ona, bir Afrikalı Amerikalı olarak beyaz toplumda saygı ve isim kazanmanın eşliğinde yaşamasını söylemiştir. “*Battle Royal*” bölümünde karakter, Afro-Amerikalıların eğitim hakkındaki düşüncelerini ifade etmekte zorlanır. Beyaz toplum, bu gençlere istismarcı ve zalimce bir eğlence sunar: Ana karakter, diğer Afro-Amerikalı gençlerle gözleri bağlı bir dövüşü kazandığında sadece sözlerini söyleme şansı bulur. Kazanana üniversite bursu vaadi verilmiştir ve gençlerin amaçları için mücadele etmeleri gerekir. Bu nedenle, ana karakter motivasyon konuşmasını yaparak bursu kazanır, çünkü eğitim, onu beyaz toplumun diğer üyeleriyle aynı saygınlığa kavuşturan tek şey olarak görülür (Ellison, 2013, s. 35-60). Ancak, bursun verdiği eğitim sadece siyahların devam edebildiği bir üniversite ile sınırlıdır ve bu durum beyazların ironisi ve zulmünün bir göstergesidir. Bursu kazandığında ilk duyduğu duygu utançtır. İnsanların farklı ten rengindeki bireylere zulmettiğini bilmek onu rahatsız eder. İlk olarak, ana karakterin hedefe ulaşmasına ve kazanmasına olan rahatlama ve hayranlık duyduğu güçlü

kişilik hissedilir. Ancak, duygular acı vericidir. “*Battle Royal*” bölümünün başında beyaz egemen toplumda başarılı olmanın imkansız olduğunu ve bunu tam olarak anlamadan (hep) kaybedeceğini hissetmektedir. Bu olay örgüsü, ana karakterin beyazlar için kazanma konusundaki netliği ve daha fazla mücadele etme zorunluluğu nedeniyle büyük bir sempati ve acıma duygusu uyandırır. Acımasız kurallar yalnızca onlar tarafından belirlenir.

Romanın “*Battle Royal*” bölümünde pek çok sembol, özellikle gözleri bağlı dövüş gibi simgeler bulunur. Bu bölümdeki gözleri bağlı dövüş, Amerikan ırkçı toplumunun bir yansımasıdır. Zira beyazlar sadece farklı görünümlemler nedeniyle diğerlerinden körü körüne nefret ederken, Afrikalı Amerikalılar ise saygı görme ve eşit olma mücadelesinde bu ayrımcılığın nasıl önleneceğini bilmeden kördür. Gözleri bağlı dövüş, doğa ve insan yasalarına aykırı olsa da kişinin hayatının her yönünü gerçekleştirme rüyasının sembolüdür. Ayrıca, ırkçı toplumda ana karakterin ve diğer Afrikalı Amerikalıların kimliksizliği, saygısızlığın ve hayal kırıklığının bir göstergesi olarak öne çıkar (Goff, 2014, s. 1-5). Bu durum, anlatıcının ve okuyucuların, bu durumu bir başka alay konusu olarak görmelerine neden olur. Sıradan bir insanın yaşadığı acı ve faşizm görüntüsü bile düşünülmesi zor olan bir şeydir ve farklı renkteki insanlarla birlikte yaşamanın tek ihtimali olarak görülür. Irkçılık, en utanç verici ve uygunsuz davranış olarak kabul edilir. İnsanlar, tüm bu davranışların kabul edilemez olduğunu bilmesine rağmen, yine de bu tür uygulamalara devam ederler.

6.3. Romanda Çokkültürlülük

Görülmeyen Adam, Amerika’daki eğitimli siyahilerin karşılaştığı duygusal ve entelektüel tehlikeleri merkeze alan bir romandır. Eserde iki düzey bulunmaktadır. Bunlardan ilki hikaye anlatımı, diğeri ise abartma, önerme ve sembolizm düzeyidir. *Görülmeyen Adam*, kişisel kimliğin dinamiklerine ve insanların birbirlerini tanıma yollarına ve sınırlarına odaklanır. Ralph Ellison’un *Görülmeyen Adam* adlı romanında, baş kahraman yaşam yolculuğu boyunca çeşitli deneyimler ve ani dönüşlerle aşamalı bir dönüşüm geçirir ve nihayetinde gerçek öz kimliğini keşfeder (Ellison, 2013, s. 425).

Anlatı, bir sınır bölgesinde bulunan küçük bir yeraltı odasında başlar ve biter. Bu iki nokta arasında, baş kahraman pek çok deneyim yaşar; her bir deneyim, ona dersler verir ve inanç ve değerlerinde ince değişikliklere neden olur. Ana kahraman isimsizdir, çünkü sosyal bağlamda görünmezdir. Kitap, kendini görünmez bir adam olarak tanımlayan ancak aynı zamanda “*etten ve kemikten, liflerden ve sıvılardan*” oluşan bir adam olarak ilan eden baş kahraman tarafından birinci şahıs bakış açısıyla yazılmıştır. Anlatıcı, bir adamın onu görmezden geldiğini hissettiğinde, onun varlığını kabul etmeye zorlamak için şiddet kullanır.

Görülmeyen Adam eseri, beyazlar tarafından görmezden gelinen bazı avantajlarına da dikkat çeker. 1369 ampulün yardımıyla başlayan uzun yolculuk, coğrafi, sosyal, tarihsel ve felsefi birçok düzlemde gerçekleşir. Ellison’ın kahramanının öyküsü, uygun bir kimlik arayışını temsil eder. *görülmeyen adam*, Norton, Bledsoe ve Kardeşlik gibi, ona uymayan sahte isimler ve kimlikler veren çeşitli otorite figürleriyle karşılaşır. Bu deneyimler, adlandırmanın güç ve kontrol meseleleriyle bağlantılı olduğunu gösterir. Başkalarının emirlerine göre yaşadığı sürece özerkliğini kaybeder ve defalarca ihanet görür. Gerçek hayatının anlamını ancak kendi hikâyesini anlatıp kendine isim verme sorumluluğunu üstlendikten sonra bulur (Callahan, 2004, s. 191).

Çocukluk çağında baş kahraman, siyahi gençleri kavga ettiren ve elektrikli bir halının üstünde duran bozuk paraları toplayan beyaz Güneyliler tarafından aşağılanmışlardır. Elektrikten kaçabileceğini bilmesine rağmen, alaylar yüzünden çevredeki halk elektrikten şiddetli şekilde etkilenir ve halının üzerine fırlatılır, özgür kalana kadar bir süre ıstırap çeker. Bu deneyim, daha sonraki yaşamında karşılaştığı muameleyi simgeler. Daha ileri yaşlarda, prefrontal lobotomi etkisi yaratmak amacıyla elektrik şoku tedavisine tabi tutulur. Bu prosedür, sinir merkezlerine baskı uygulayarak kişinin gerçekliği algılama biçimini değiştirmeyi amaçlar. Genellikle sıcaklık ve ışık sağlamak için kullanılan elektrik, burada Amerikalı kahramanının bilincini yönlendirmek için kullanılmaktadır. Ana karakter, hayatın tamamen kontrol etmek veya kontrol edilmekten ibaret olduğunu öğrenir. *Görülmeyen adam*, Güney’deki Siyahiler Devlet Koleji’ni yöneten Dr. Bledsoe ile bir anlaşmazlık yaşadığında, ona şu şekilde söylenir; “*Bu bir güç tuzağı oğlum ve kontroller bende.*” Aynı mesaj, hayatının ilerleyen dönemlerinde bir barda iki boğa güreşi fotoğrafı gördüğünde aklına gelir. Bir fotoğraf, matadorun boğayı kontrol ettiğini, diğeri ise boğanın boynuzları ile matadoru havaya fırlattığını gösterir.

Güç, toplumdaki en önemli belirleyici unsur olarak görünür. *Görülmeyen adam*ın deneyimleri, gücün genellikle bireylerin manipülasyonu için kullanıldığını ve bu güç oyunlarının tuzağından kaçması gerektiğini öğretir. Bunun için kendi görünmezliğimin karanlığını aydınlatacak bir güce sahip olması gerekmektedir. Anlatıcının babasına, genç yaşında, büyükbabası tarafından, eğer aldatıcı olmayı öğrenmezse dünyanın onu aldatacağı konusunda uyarılır. Büyükbaba şu tavsiyede bulunur; “*Onları evetlerle yenmenizi, sırtışlarla onları baltalamanızı, onları ölüme ve yıkıma kadar kabul etmenizi, kusana veya tamamen patlayana kadar sizi yutmalarına izin vermenizi, bunu genç silahlara öğretmenizi istiyorum*” (Ellison, 2013, s. 16). Dr. Bledsoe da benzer şekilde, alçakgönüllülük maskesi takarak başarılı olduğunu kabul eder. Anlatıcının şeylerin olduğu hal ile olması gereken hal arasındaki fark konusunda bilgisiz olduğunu görünce şaşırır (Ellison, 2013, s. 139).

Bledsoe, dünyada başarıya ulaşmak için ikiye bölünmüşlüğüne gerekli olduğuna inanır. Savaş gazisi adlı karakter, aynı zamanda kahramana sahte bir kimliğe sahip olmayı öğrenmesi gerektiğini de söyler: "Oyunu oyna ama ona inanma; bu kadarını kendine borçlusun... Nasıl çalıştığını öğren ve nasıl çalıştığını öğren" (Ellison, 2013, s. 151). Görülmeyen adam aynı dersi, zor yoldan öğrenir. Başlangıçta oyunu inanmadan oynayabileceğini düşünür, ancak zamanla kendini Kardeşliğe ve ırksal yükseliş efsanesine adar. Tod Clifton'ın ölümünden sonra, Kardeşlerin Harlem isyanındaki rolünü ve dünyanın ne kadar sahte bir yüz sunduğunu fark eder (Callahan, 2004, s. 193). Anlatıcı, bursunu bir Güney kasabasındaki beyaz bir sigara satıcısından alır. Beyaz bir dinleyici kitlesine hitap etme fırsatını toplum için bir zafer olarak görür. Hitabet becerileri sayesinde, yeteneğini gerçekten yargılayacak (Ellison, 2013: 25) ve onu ödüllendirecek dinleyiciler tarafından takdir edileceğini sanır. Ancak toplantının bir bakkal ziyafetine dönüştüğü ortaya çıkar (Callahan, 2004, s. 194). Bir grup zenciyle birlikte balo salonunun önüne götürülür; burada gösterişli bir sarışın çıplak dans ederek onları hem baştan çıkarır hem de korkutur. Daha sonra zenci gençler, sarhoş beyazları eğlendirmek için gözleri bağlı olarak birbirleriyle dövüşmeye zorlanır. Sonunda, aşağılanma ve korku içinde anlatıcı, beyaz izleyicilere teşekkür konuşması yapmak zorunda kalır. O an bile, anlatıcı konuşmasının doğruluğuna ikna olmuş olmasına rağmen, kanlı tükürüğünü tükürerek izleyiciyi rahatsız etmemeye özen gösterir (Ellison, 2013, s. 30). Konuşmasını yaptığı için aldığı evrak çantası ve burs, daha önce yaşanan tatsız olayları gölgede bırakır gibi görünür. Dünyanın beklentilerini karşılayarak ödüllendirileceğini ve kabul göreceğini düşünür. Bu noktada, her şeyin görüldüğü gibi olduğuna ve iyi bir insanın her zaman ödüllendirileceğine inanır. Üniversitedeyken Amerikan rüyasının peşinden koşar ve kendisini büyük saygı gören yöneticiler ve mütevellilerle, başarılı olmak için mücadele eden kişiler olarak görür.: "Bu aşamada, Tanrı'nın senaryosuna göre Horatia Alger'in kara ayini gerçekleştirildi ve milyonerler kendilerini canlandırmak için aşağı indi; Karton maskelerde yalnızca iyilik, zenginlik, başarı, güç, yardımseverlik ve otorite mitini değil, kendilerini bu erdemleri somut olarak canlandırıyorlar!" (Ellison, 2013, s. 109).

Anlatıcı, üniversiteye girdiğinde Dr. Bledsoe'yu Amerikan rüyasını gerçekleştirmenin nihai örneği olarak görür ve başarının sembolü olarak gördüğü her şeyi sıralar; "Olmayı umduğum her şeyin örneğiydi. Ülkenin dört bir yanındaki zengin adamlar üzerinde etkili olmak; yarışla ilgili konularda danışılmak, halkının lideri olmak; iki Cadillac sahibi olmak, iyi bir maaş ve güzel, kremi tenli bir karı" (Ellison, 2013, s. 99). Bu durum, onun henüz olgunlaşmadığını ve maddi ödülüne manevi erdemden ayırt edemediğini gösterir. Daha sonra anlatıcı, Bledsoe'nin dış görüntüsünün sadece bir maske olduğunu anlamaya başlar. Norton'un odasına girmeden önce onun yüz ifadesini öfkeden sakinliğe değiştirdiğini gözlemler ve bu, onun Bledsoe'yi manipülatif ve sahtekar bir güç taciri olarak görmesine neden olur. Ancak bu noktada anlatıcı o kadar masum ve saf bir şekilde Bledsoe'yu sorgular ki, Norton'a neden yalan söylemediğini anlamakta zorlanır; "Yalan mı efendim? Ona yalan mı, kayyuma mı yalan söyleyeyim efendim? Ben?" (Ellison, 2013, s. 137).

Anlatıcı, yatakhaneine dönerken etrafındaki dünyayı bulanık görür ve düzgün bir şekilde görebilmek için sadece bir gözünü kapatarak bakar. Bu, dünyaya dair algısının nasıl değiştiğini simgeler. Ancak yine de olumlu düşünür ve gelecekteki başarının mevcut acısının boyutunu azaltacağını veya en azından haklı çıkaracağını umar: "Başka bir yol yoktu ve ne kadar acı çeksem de borcumu olabildiğince çabuk ödeyip kariyerimi yeniden inşa edeceğim" (Ellison, 2013, s. 145). Bu sözler, zamanla aşağılanmasının sadece bir geçiş ritüeline dönüşeceği şeklinde yorumlanabilir (Callahan, 2004, s. 197). Böyle bir kabul, Amerikan rüyası ve ırksal yükseliş mitinin sonucudur.

Anlatıcı, New York City'deki ilk günlerinde geleceğe dair hayaller kurar ama geçmişini düşünmekten kaçınır. Örneğin, Gideons İncilini göremeyeceği bir yere koyar çünkü bu ona evini özletiyor gibi gelir: "Burası New York'tu. Bir iş bulması ve para kazanması gerekiyordu" (Ellison, 2013, s. 159). Okuldan atıldığı bir zamanı hatırladığında, aceleyle (Ellison, 2013, s. 160) bunu engeller. Geçmişini görmezden gelmeye ve geçmişteki acıları telafi edecek umut verici bir geleceğe bakmaya çalışır. Bu gelecek, Bledsoe'nun asistanı olmanın hayalini içermektedir: "Onu aklımda canlandırdığımda...[Bledsoe]'ya başka bir figür daha katıldı; daha genç bir figür, ben; kurnaz, tatlı olan ve kasvetli giysiler yerine, dergi reklamlarında gördüğünüz erkekler gibi, Esquire'daki alt düzey yönetici tipleri gibi moda uygun kesimli, zengin malzemeden yapılmış şık bir takım elbise giyen" (Ellison, 2013, s. 160-61).

Ana kahraman, düzenli bir şekilde bakımlı ve kendini etkili bir biçimde ifade eden bir şekilde New York'ta iş aramaya başlar. Görünüşünü manipüle ettiği için iyi bir iş bulacağından emin gibidir. Ancak çok geçmeden kendini aldatılmış ve umutsuz bir durumda bulur. Referans mektupları dışarıdan etkileyici görünmesine rağmen, Emerson mektuplarının içeriğini gösterdiğinde, içeriğin tamamen beklenenden farklı olduğunu fark eder. Bu durum, aldığı eğitimin sadece bir yalan olduğunu ve Amerikan rüyasının kendisi için asla gerçekleşmeyeceğini anlamasına yol açar. Her şeyden büyük bir hayal kırıklığı yaşadığı için zihninde kendini daha özgür hissetmeye başlar. Bu durumunu şöyle ifade eder; "Artık sadece hayal kırıklığına uğramış bir hayalperestim, hâlâ rüya görenlere karşı hissettiği küçümsemeyi hissettim" (Ellison, 2013, s. 250).

Rüyalarının altüst olduğunu sembolik olarak belirterek, kendini Bledsoe gibi görür. Bu hayal kırıklığı, geçmişinden kaçmak yerine onu değerlendirebileceği bir fırsat yaratır. Çocukluk dönemine ait bir şarkıyı bile söyler; "[o] zavallı Robin'in tüylerini yolmuşlar" ve mevcut durumuna uygun bir ders çıkarır. Bu davranışları, daha önceki zamanlardan oldukça farklıdır. Ayrıca, Emerson'la olan randevusunda kırsal yemeklerden kaçınarak domuz pirzolası ve irmik yemekten sakınır, çünkü bu

yiyeceklerin kırsal lezzetler içerdiğini düşünür. Ancak Bledsoe'nin mektubunu okuduktan sonra, yediği şeylerin artık bir önemi olmadığını hisseder. Bu, anlatıcının kendini kabul etmeye başladığı bir dönemin başlangıcıdır. Patates alır ve herkesten önce yer; çocukken onları nasıl yediğini hatırlar, “Evet, biz de onları şekerlenmiş halde, bir tabakta pişmiş, bir hamur sarılı derin yağda kızartılmış ya da domuz eti ile kızartılmış ve sosla kaplanmış halde severdik. İyi kızartılmış yağ; yıllar önce yemiştik onları” (Ellison, 2013, s. 256). Anlatıcı, üniversite ve Kardeşlik dönemlerinden sonraki dönemi sessizlik dönemi olarak tanımlar (Ellison, 2013, s. 252). Ancak bu dönemde yaşadığı büyük hayal kırıklığı, derin bir duygusal çalkantıya neden olur ve yoğun bir benlik duygusu yaratır.

Sonuç

Günümüzde çokkültürlülük, çağın problemlerine yanıt arar. Fransız Devrimi, feodal düzen ile hantallaşmış imparatorluklar gibi sorunlara çözüm arayışını temsil etmiş ise, çokkültürlülük de benzer şekilde, küresel sorunları çözmede yetersiz kalan ve yerel sorunlara da etkili bir şekilde yaklaşamayan ulus devletlerin etnik merkezlikten kaynaklanan problemlerine çözüm sunmayı hedeflemektedir. Çokkültürlülük, insanlık tarihi kadar eski bir olgudur ancak çokkültürcü yaklaşımlar yalnızca bir yüzyıldan fazla bir tarihe sahiptir. Çokkültürcülük, çeşitli paralel ve çapraz hatlar bulmuş, büyük eleştiriler ve övgüler almış ve hala almaktadır. Çokkültürcü yaklaşımların, dünya üzerindeki toplumların, devletlerin ve ideolojilerin yaklaşımına göre değişkenlik göstermektedir. Homojen bir ulus temelinde olmayan Avustralya, Kanada ve Amerika gibi ülkeler, çokkültürlülüğün teorik tartışmalarının test edildiği alanlar haline gelmiştir. Bu ülkeler, eski milletlerden ve bu milletlerin mirasından oluşan devletlerden farklı olarak, göç yoluyla hızla oluşmuş etnik, ırksal ve dini çeşitlilikleri barındıran toplumlardır.

1900'lerin başında ABD, çok sayıda göçmen işçiyi barındırıyordu ve yasal göçmenlerin çalışma koşulları zamanla iyileşti. ABD, dünyanın dört bir yanından gelen göçmenler için cazip bir destinasyon olmuştur. İlk göçmenler hakları için mücadele ederken sendikaları desteklemişlerdir. Günümüzde, yasal göçmenler diğer ABD vatandaşları gibi yasal koruma altındadır ve ülke, komşu eyaletlerden, Meksika'dan ve diğer bölgelerden daha fazla göçmen çekmektedir. Bu nedenle, ABD genel güvenliği sağlamak için sınırları izlemektedir. Geçmişin idealize edilmiş görüntüsünün aksine, ABD'deki siyah nüfus uzun süre adaletsizlikler, suç, şiddet, düşük yaşam standartları, işsizlik ve kısa yaşam süreleri gibi sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. İlerleme sağlansa da polis ve devlet kurumları hâlâ siyah bireyleri ikinci sınıf vatandaş olarak görmektedir. Modern nesiller, doğrudan kendi hataları olmayan sorunlardan muzdarip olmalarına rağmen, eski nesiller tarafından bu durumdan sorumlu tutulmaktadır. Amerika'da yaşam çoğu kişinin sadece bazı şanslı bireylerin kısa bir süre için tecrübe edebileceği bir yaşam olarak görülmektedir. Amerikan çokkültürlülüğünün tanımı hakkında geniş bir düşünce yelpazesi bulunmaktadır ve kişilerin bu konuda ortak bazı benzerlikleri olduğu anlaşılmaktadır. Ancak söz konusu izlenimlerin tartışılması nadirdir.

Amerikan çokkültürlülüğünün incelendiği bu çalışmada Ralph Ellison'ın *Görülmeyen Adam* adlı eserinin analizi sunulmuştur. Gerçekleştirilen analize göre, roman birinci şahıs bakış açısıyla, beyaz egemenliğindeki toplumda anlatıcının görünmezliğini ele alır. Anlatıcı, başkalarının onu doğru bir şekilde algılamadığı için kendisini görünmez olarak tanımlar. Romanda, anlatıcının arzularını gerçekleştirmek için elektrik şirketinden ışık çalması gibi sembolizm kullanılır. Bu eser, dönemin Amerikan siyahilerinin eşit haklarını savunan edebi üsluplardan ilham almıştır. Ellison'un anlatıcısı, bu kuramsal çerçeve içinde değerlendirildiğinde, toplumsal güç yapılarının ve ırksal kimliğin şekillendirdiği bir birey olarak karşımıza çıkmaktadır. Kahramanın toplum içindeki varlığı, onun yalnızca siyah bir birey olması nedeniyle değil, aynı zamanda kimliğini belirleyen otorite figürleri tarafından sürekli olarak yeniden tanımlanması sebebiyle de sınırlanır. Romanın sonunda, başkahraman kendi hikayesini yazma sorumluluğunu üstlenerek otoritenin dayattığı kimlikleri reddeder ve öz benliğini tanımlama gücünü eline alır. Bu bağlamda, *Görülmeyen Adam*, bireysel kimlik ve toplumsal kimlik arasındaki gerilimi çokkültürlü bir toplumda nasıl ele almamız gerektiğine dair önemli bir tartışma sunar.

Çokkültürlülük, bir toplumdaki çeşitli etnik grupların sosyal, politik ve hukuki uyumunu ifade eden bir kavramdır. İnsanlar, demokrasi ve eşitliğin ön planda olduğu bir ortamda yeni ilişkiler geliştirdikçe, eski etnik ve ırksal hiyerarşiler yerini paylaşımcı bir yapıya bırakmaktadır. ABD'de çokkültürlülük, kültürel ve etnik çeşitliliği ekonomik, politik ve sosyal dinamiklerin temel belirleyicisi olarak kabul eden bir topluluğun temelidir. Amerika da yaşam vaadi, yeni Amerika Birleşik Devletleri'ni oluşturmak isteyen göçmenler için motive edici bir faktör sunmaktadır. *Görülmeyen Adam* eserinin günümüz dünyasının nasıl bu hale geldiğini sorgulayan herkes için önemli bir değer taşımaktadır. Roman, çokkültürlü bir toplumda bireyin kimlik mücadelesini ve görünmezliğini, güç ve kontrol dinamikleri üzerinden irdeleyerek, okuyucuya sosyal adalet ve eşitlik konularında derinlemesine düşünme fırsatı verir. Sonuç olarak, çokkültürlü bir toplumda bireylerin görünmez olmaması için, onların seslerinin duyulmasını sağlamak ve kimliklerini özgürce ifade edebilecekleri alanlar yaratmak gerekmektedir. *Görülmeyen Adam*, sadece edebi bir eser olmanın ötesinde, çokkültürlülüğün ve bireysel özgürlüğün nasıl kesiştiğini anlamamıza yardımcı olan güçlü bir sosyolojik ve felsefi metin olarak okunmalıdır. Sonuç itibarıyla *Görülmeyen Adam*, Amerikalıların ve uluslarının dünya tarihi boyunca karşılaştığı zorlukları derinlemesine gözlemleyen bir eserdir.

Kaynakça

- Barın, T. (2016). Farklılıkların Bir Arada Yaşamasında Liberal Bir Yaklaşım: Çokkültürlülük Teorisi. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, (2), 57-87.
- Berray, M. (2019). A Critical Literary Review of the Melting Pot and Salad Bowl Assimilation and Integration Theories. *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 6(1), 142-151.
- Bloom, H. (2007). *Arthur Miller's Death of a Salesman (Bloom's Modern Critical Interpretations)* (Update ed.). Chelsea House Publications.
- Buehler, H. (2005). *The invisible German immigrants of the 21st century: assimilation, acculturation, americanization* (Publication No. 3166364). [Doctoral dissertation, University of San Francisco]. ProQuest Dissertations & Theses Global.
- Callahan, J. F. (Ed.) (2004). *Ralph Ellison's Invisible Man: A Casebook*. Oxford University Press.
- Chen, L. (2021). An analysis of American multiculturalism. *Journal of Contemporary Educational Research*, 5(3), 43-47. <https://doi.org/10.26689/jcer.v5i3.1940>
- Edis, Z., & Bilem, M. (2019). Harlem Renaissance. *Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (3), 35-53.
- Ellison, R. (2013). *Görülmeyen Adam* (Çev. M. H. Doğan, 1. Baskı). İletişim Yayıncılık. (Orijinal çalışma 1952 yılında yayımlandı.)
- Ergüç, V. (2023). Liberalizm Merkezli Çokkültürlülük Kavramına Eleştirel Bir Bakış: Bhikhu Parekh Örneği. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26), 276-292. <https://doi.org/10.29029/busbed.1298407>
- Fenton, S. (2001). *Etnisite-İrkçilik, Sınıf ve Kültür* (Çev. S. N. Şad, 1. Baskı). Phoenix Yayınevi. (Orijinal çalışma 2010 yılında yayımlandı.)
- Glazer, N. (2003). *We Are All Multiculturalists Now* (4th ed.). Harvard University Press.
- Goff, K. (2014, July 7). The American Dream is Dead, and Good Riddance. The Daily Beast. <https://www.thedailybeast.com/the-american-dream-is-dead-and-good-riddance>
- Gordon, M. (1964). *Assimilation in American life*. Oxford University Press.
- Hazır, M. (2010). *Amerikan Çokkültürlülüğü ve Meluncan Kimliği* (Tez No. 285794) [Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Hollinger, D. A. (2005). *Postethnic America: Beyond Multiculturalism* (3rd ed.). Basic Books.
- Horton, P. B. & Hunt C. L. (1984). *Sociology* (6th ed.). Mc Graw-Hill International Edition.
- Huntington, S. P. (2004). *Who are we?: The Challenges to America's National Identity* (1st ed.). Simon and Schuster.
- Jacoby, T. (ed.) (2004). *Reinventing The Melting Pot - The New Immigrants and What It Means to be American*. Basic Books.
- Johansson, T. R. (2024). In defence of multiculturalism—theoretical challenges. *International Review of Sociology*, 34(1), 75-89. <https://doi.org/10.1080/03906701.2022.2045141>
- Kymlicka, W. (1995). *Multicultural citizenship: A liberal theory of minority rights*. Oxford University Press.
- Longley, Robert. (2024, July 23). What Is Multiculturalism? Definition, Theories, and Examples. Retrieved from <https://www.thoughtco.com/what-is-multiculturalism-4689285>
- Martinov, C. P. (2019). The Importance of Multicultural Theories. *Multiculturalism Through the Lenses of Literary Discourse*, 626. *Multiculturalism Through the Lenses of Literary Discourse*. Iulian Boldea, Cornel Sigmirean, Dumitru-Mircea Buda (Editors). Arhipelag XXI Press: România
- Miller, J. J. (1998). *The Unmaking of Americans: How Multiculturalism Has Undermined America's Assimilation Ethic* (1st ed.). The Free Press.
- Modood, T. (2007). *Multiculturalism: A civic idea*. Polity Press.
- Neidert, L., & Farley, R. (1985). Assimilation in the United States: An analysis of ethnic and generation differences in status and achievement. *American Sociological Review*, 50(6), 840-850. <https://doi.org/10.2307/2095507>
- Parekh, B. (2000). *Rethinking Multiculturalism: Cultural Diversity and Political Theory*. Harvard University Press.

- Parekh, B. (2002). *Çokkültürlülüğü Yeniden Düşünmek, Kültürel Çeşitlilik ve Siyasi Teori* (Çev. B. Tanrıseven, 1. baskı). Phoenix Yayınları. (Orijinal çalışma 2000 yılında yayımlandı.)
- Ping, T. S. (1993). Ralph Ellison and KS Maniam: Ethnicity in America and Malaysia, two kinds of invisibility. *Melus*, 18(4), 81-97. <https://doi.org/10.2307/468121>
- Sarı Ertem, H. (2010). *Geleneksel Amerikan Kimlik ve Güvenlik Algısının 11 Eylül Sonrası ABD Dış Politikasına Etkileri* (Tez No. 258433) [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Schaefer, R. T. (2012). *Sociology* (13th ed.). McGraw-Hill Education.
- Schmidt, A. J. (1997). *The Menace of Multiculturalism: Trojan Horse in America* (1st ed.). Praeger Publishers.
- Smith, A. D., (2003). *Ulusların Etnik Kökeni* (Çev. S. Bayramoğlu, H. Kendir, 1. baskı) Dost Kitabevi Yayınları. (Orijinal çalışma 1986 yılında yayımlandı.)
- Stéphane, B. Z. (2020). Perception, visibility and invisibility in Ralph Ellison's *Invisible Man*. *International Journal of Linguistics, Literature and Culture*, 6(3): 18–35. <https://doi.org/10.21744/ijllc.v6n3.892>
- Şan, M. K., & Tzampaz, S. (2021). Asimilasyonculuk Sonrası Dönemde Asimilasyon. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 16(2), 63-81. <https://doi.org/10.17550/akademikincelemeler.870070>
- Tanrıtanır B. C. & Çiftçi S. (2024). *Çok Kültürlü Amerika (Chimamanda Ngozi Adichie'nin Americanah ve Junot Diaz'in Oscar Wao'nun Tuhaf Kısa Yaşamı)*. İksad Publishing.
- Vatandaş, C. (2001). Çok Kültürlü Yapıda Ulusal/Etnik Kimlikler (Kanada Örneği). *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 101-116.